

Analizuoti komercinio banko balansinę ataskaitą (žinoti, kas sudaro banko aktyvus ir pasyvus, kodėl komercinis bankas privalo turėti atsargas centriniame banke, kas yra privalomųjų atsargų norma)

Pasyvios ir aktyvios komercinio banko operacijos apsispindi jo balansinėje ataskaitoje. Tai – banko aktyvų ir pasyvų sąrašas tam tikru momentu. Balansinę ataskaitą sudaro dvi dalys: aktyvai, t. y. komercinio banko turtas, ir pasyvai, t. y. banko nuosavas kapitalas ir įsipareigojimai. Kairioji balanso dalis rodo banko aktyvų struktūrą ir bendrą jų sumą, dešinioji – jo pasyvų struktūrą ir bendrą sumą. Aktyvai visada lygūs pasyvams.

1.1. lentelė.

Komercinio banko balansinė ataskaita .

Aktyvai.	Suma, mln. Lt	Pasyvai	Suma, mln. Lt
Atsargos:	10,0	Nuosavas kapitalas	20,0
gryniesiems pinigais	2,0		
atsargos centriniame banke	8,0	Indėliai iki pareikalavimo	80,0
kitos piniginės atsargos	0,0	Terminuotieji ir taupomieji indėliai	100,0
Suteiktos paskolos	100,0	Kiti pasyvai	0,0
Vyriausybės vertybiniai popieriai	60,0		
Įmonių akcijos ir obligacijos	10,0		
Nuosavybė	20,0		
Kiti aktyvai	0,0		
Iš viso	200,0	Iš viso	200,0

Komercinio banko aktyvai – tai grynujų ir negrynujų piniginių lėšų bei vertybinių popierių, į kuriuos buvo investuotos banko pinigines lėšas, suma. Banko aktyvams priskiriamas ir jo nekilnojamas turtas bei kita nuosavybė. Komercinio banko pasyvai – tai paimtų banko paskolų ir skolinių įsipareigojimų, kurie susidarė pritraukiant pinigines lėšas, suma. Tai vertė, kurią bankas kam nors skolingas.

Dešinioji balansinės ataskaitos pusė pirmiausiai rodo, kad banko steigėjai, formuodami pasyvus, investavo savo pinigus – 20 mln. Lt. Tai – nuosavas kapitalas. Didžioji pasyvų dalis – indėlininkų pinigai. Tai komercinio banko įsipareigojimai visų tipų indėlių savininkams. Banko pritraukti 200 mln. Lt neturi tiesiog gulėti sąskaitose. Jie turi „dirbti“, duoti pajamų, ir kairioji balansinės ataskaitos pusė rodo, kaip panaudojamos pritrauktos lėšos. Bankininkas galvoja, kad turimi Vyriausybės vertybiniai popieriai, įmonių akcijos ir obligacijos duos bankui pajamų (palūkanų, dividendų).

Svarbi aktyvų dalis yra atsargos. Jas sudaro gryniesiems pinigais, indėliai centriniame banke ir kitos pinigines atsargos. Tai – faktiškosios komercinio banko atsargos. Gryniesiems pinigais būtini, kad galima būtų išmokėti pinigus indėlininkams pareikalavus, taip pat jie yra kaip atsargos, jei indėlininkų pareikalavimai

atsiimti pinigus dėl tam tikrų priežasčių būtų didesni nei įprastai. Tačiau svarbiausios yra specialiai sukuriamos banko atsargos (rezervai). Komercinis bankas, atidarydamas indėlių iki pareikalavimo sąskaitą, turi turėti įstatymų reglamentuotas privalomas pinigų atsargas. Jos privalomos kiekvienam komerciniam bankui, o jų dydis priklauso nuo privalomųjų atsargų normos. Tai – komercinio banko indėlių dalis, pervesta į privalomas atsargas. Privalomosios atsargos kaip indėlis laikomos šalies centriniame banke, jos palūkanų neduoda. Jei, pvz., centrinis bankas nustatė privalomųjų atsargų normą 10 proc., tai komercinis bankas, kurio privalomosios atsargos centriniame banke yra 8 mln. Lt, gali pritraukti indėlių iki pareikalavimo ne daugiau kaip 80 mln. Lt. Jei bankas numato, kad gyventojų indėliai banke didės, jis turėtų centriniame banke saugoti ne tik privalomas, bet ir papildomas atsargas, nes tik turėdamas perteklinių atsargų komercinis bankas gali teikti paskolas.

Paašškinti, kaip komerciniai bankai uždirba pelną

Komercinis bankas, kaip ir bet kuri kita pelno siekianti įmonė, vykdo veiklą, siekdama uždirbti pelno. Pagrindinė banko pelno dalis – tai skirtumas tarp pajamų, kurias bankas uždirba iš gautų palūkanų už suteiktas paskolas, obligacijas, dividendų už akcijas, ir patirtų išlaidų, išmokant palūkanas už indėlius, bankinės veiklos išlaidų (darbuotojų darbo užmokestis, amortizaciniai atskaitymai, nuostoliai dėl negrąžintų paskolų ir pan.). Gautos pajamos viršija išlaidas pirmiausiai todėl, kad palūkanų normos už suteiktas paskolas, turimas obligacijas, dividendų už akcijas normos yra didesnės, negu mokamos palūkanų normos indėlininkams. Komercinis bankas pelną uždirba teikdamas ir kitas paslaugas ūkio subjektams.

Paašškinti, kuo centrinio banko balansinė ataskaita skiriasi nuo komercinio banko balansinės ataskaitos

Centrinis bankas, kaip ir bet kuris komercinis bankas, iš vienos pusės, pritraukia pinigines lėšas, t. Y. Vykdo pasyvų operacijas, iš kitos pusės, jas panaudoja, t. Y. Vykdo aktyvų operacijas. Centrinio banko balansinė ataskaita taip pat susideda iš dviejų dalių – aktyvų ir pasyvų, kurios visada yra lygios, t. Y. Išlaiko pusiausvyrą.

2.2 Lentelė

Centrinio banko balansinė ataskaita

Aktyvai	Suma, mln. Lt	Pasyvai	Suma, mln. Lt
Auksas ir užsienio valiuta	30,0	Banknotai	210,0
Paskolos komerciniams bankams	20,0	Komercinių bankų atsargos	30,0
Vyriausybės vertybiniai popieriai	210,0	Vyriausybės atsargos	20,0
Kiti aktyvai	0,0	Kiti pasyvai	0,0
Iš viso	260,0	Iš viso	260,0

Svarbiausi centrinio banko pasyvai – jo leidžiami banknotai. Tai – centrinio banko skoliniai įsipareigojimai, nes banknotai, kuriuos gyventojai laiko turtu (aktyvu), centriniam bankui yra pasyvas. Svarbi pasyvų dalis yra komercinių bankų atsargos. Kaip minėta anksčiau, dalį indėlių, pervestų į atsargas, komerciniai bankai pagal įstatymą turi laikyti centriname banke. Centrinis bankas taip pat aptarnauja šalies valdžios ir valdymo institucijų sąskaitas.

Centrinio banko aktyvus sudaro valstybės aukso ir kitų tauriųjų metalų bei užsienio valiutų atsargos. Nors auksas nebeatlieka pinigų funkcijos, tačiau jis yra labai likvidus. Dėl to jis gali būti lengvai paverstas pinigais. Aukso ir užsienio valiutų atsargos svarbios siekiant užtikrinti nacionalinės valiutos stabilumą.

Siekiant palaikyti bankinės sistemos stabilumą, centrinis bankas teikia paskolas komerciniams bankams. Jos padeda bankams išspręsti laikinus sunkumus, apmokant savo skolinius įsipareigojimus. Taip pat šios paskolos gali būti imamos, siekiant gautus pinigus paskolinti savo klientams. Už paskolas komerciniams bankams centrinis bankas nustato tam tikro dydžio palūkanų normą, kuri vadinama diskonto norma. Paskolų komerciniams bankams teikimas yra viena svarbiausių centrinio banko funkcijų, nes jo nustatyta šių paskolų palūkanų norma veikia rinkos palūkanų normą; be to, finansinių krizių metu centrinis bankas yra „paskutinis“ skolintojas, galintis stabilizuoti finansinę sistemą.

Centrinis bankas yra ir valstybės kreditorius. Dalį savo lėšų jis investuoja pirkdamas ilgalaikius (obligacijas) ir trumpalaikius (išdo vekselius) Vyriausybės vertybinius popierius. Kaip ir paskolos komerciniams bankams, Vyriausybės vertybiniai popieriai yra centrinio banko pajamų šaltinis. Tačiau centrinis bankas Vyriausybės vertybinius popierius perka ne siekdamas papildyti savo vertybinių popierių portfelį, o tam, kad parduotų juos šalies gyventojams, įmonėms, tame tarpe – ir komerciniams bankams.

Lietuvoje centrinis bankas yra Lietuvos bankas, jis nuosavybės teise priklauso Lietuvos valstybei, atskaitingas Seimui, vadovaujasi šalies Konstitucija ir yra nepriklausomas nuo šalies Vyriausybės bei kitų valstybės įstaigų.